

*Фесенко Г. Г. – канд. філос. наук, доцент
ХНАМГ (Харків)*

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА РЕАЛЬНІСТЬ В ФІЛОСОФІЇ Л. КАРСАВІНА

Феномен культури набуває в контексті сучасності всезагального онтологічного звучання. Філософії відомі найрізноманітніші орієнтири у спробах

визначитись щодо граничних основ культури – починаючи від позитивно-наукових до релігійних. В такій ситуації уявляється доцільним звернення до філософського аналізу досліджень, які помітно вплинули на трансформацію культурно-історичного знання. Серед їх авторів – російський філософ, історик-медієвіст Лев Карсавін.

Карсавінський підхід до осмислення культурно-історичної реальності вимагає зосередження уваги перш за все не на пам'ятках матеріальної культури (які б вони не були значимі), а на "душi часу". Дослідження Л. Карсавіним внутрішніх смислів європейської культури, її структури, осмислення ритмів історичного буття суспільства презентують своєрідне бачення реальності як образу "живого" всесвіту, складного динамічного цілого [1].

Філософсько-історична стратегія Л. Карсавіна передбачає вихід за межі матеріального різноманіття світу у сферу метафізики. Філософ на основі розмислів про метафізичний вимір реальності зазначає, що "осмислення історії людства можливе тільки як метафізика історії, ступенем близькості до якої визначається цінність будь-якої історичної роботи" [2, 171]. Логічним продовженням метафізики є визнання релігійної картини світу. Там, де позитивісти намагалися виявити природні закони функціонування історії, Л. Карсавін бачить прояв вищого, Абсолютного начала, що обумовлює все сутнісне. Окремі прояви цієї вищої реальності: індивіди, групи людей чи події є лише конкретизацією того, що в ньому вже існує.

Визнання Л. Карсавіним метафізичної, а саме конкретно-релігійної, основи існування світу зумовило розуміння ним суб'єкта історії як реалізації цього вищого виміру реальності. Всі окремі моменти емпіричної історії знаходять своє пояснення виключно через їх зв'язок з Богом. Вони являють собою елементи єдиного цілого, що розвивається, сенсом якого є досягнення досконалості християнської церкви, актуалізація тієї повноти дійсності, що у метафізичному вимірі вже існує. Система світу уявляється як "симфонічна особистість" – духовно-тілесна особистість Бога.

Культура у філософії Л. Карсавіна постає як неповторне вираження Абсолюту, його втілення у структурах реальної історії. Отже культура у такому трактуванні виражає в доступній їй формі все людство. Предметом історії стає те спільне, що є характерним для всіх проявів вседності людини. Л. Карсавін визнає, що конкретним об'єктом вивчення для історика завжди є жива особистість, яка розвивається [2, 189]. Проте пізнати її за окремими уривчастими проявами неможливо, тому історик піднімається до загального і прагне знайти в цій особистості прояви вседності, що пов'язують усі прояви у єдину картину. Пізнавши щось спільне в одній особистості, історик має право робити висновки за аналогією щодо інших особистостей [2, 200].

Через співвіднесення божественної і тварної реальності Л. Карсавін розробляє модель "симфонічної особистості". "Тварне буття в цілому - симфонічна особистість, при цьому одні моменти її є *актуальними особистостями*, інші ж не піднімаються над особистим (тварини) або навіть тільки потенційно-особистим (речі) буттям" [3, 87]. "Симфонічні особистості" взаємодіють і переплітаються один з одним, включаючись один в одного, вони можуть

утворювати ієрархічні структури. Зокрема, людські спільноти будь-якого типу - людство, нація, соціальні групи; конфесійні об'єднання тощо - постають як симфонічні особистості. Кожна симфонічна особистість інтегрована у певну ієрархію, актуалізуючи в собі якісь вищі особистості і сама актуалізуючись в якихось нижчих. Даний зв'язок має смисловий і ціннісний зміст, який має витоки з призначення тварного буття - подолання своєї недосконалості.

Отже, філософсько-історична концепція Л. Карсавіна окреслила проблему цілісності суспільства через становлення нової якості культури і нового образу культури (дослідження культурно-історичного простору цивілізацій дозволяють "дивитися вперед", в процес інтеграції людини). Культурний світ досліджується не тільки сам по собі, а як модель вселенської культури, як досягнутий рівень єдності у різноманітті.

Література:

1. Карсавин Л. П. История европейской культуры. Т. 1 - Римская империя, христианство и варвары. – СПб.: Алетейя, 2003. – 336 с.
2. Карсавин Л. П. Философия истории. – СПб.: АО Комплект, 1993 – 352 с.
3. Карсавин Л. П. О личности // Карсавин Л. П. Религиозные и философские сочинения. – М.:Ренессанс, 1992. – С. 9 – 201.

*Цвіркун В. М. – канд. філос. наук
ТНТУ ім. Пулюя (Тернопіль)*

РЕАЛЬНІСТЬ ТА ВІРТУАЛЬНІСТЬ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОГО КОНТИНУУМУ ЛЮДСЬКОГО СПІЛКУВАННЯ

Етимологічно слово спілкування походить від слова "спілка", тобто, об'єднання двох або більше людей. У такому розумінні спілкування можливе лише на стійкому реальному фундаменті, у який закладені наріжними каменями, його невід'ємними складовими - взаємоповага, взаєморозуміння, любов і співчуття. І, як такі, вони знаходяться у просторі та у часі реальної загальнолюдської екзистенції. На сьогодні – це простір усієї планети, яка півстоліття тому, під "окоміром" першого навколосемного супутника виявилась такою просторово скінченною, як ніколи до того, коли її потрібно було виміряти пішо, кінно, паротягами і пароплавами. А для цього необхідно було доволі багато часу. Цей час вимірювався спочатку віками, згодом роками, а потім днями та годинами, і надзвичайно екзистенціально - останніми хвилинами життя (згадаймо, наприклад, повість видатного білоруського письменника В.Бикова "Дожити до світанку"). У Давній Греції простір означувався як Ойкумена, а у Давньому Римі, як "orbis terrarum". І Ойкумена, і "orbis terrarum" в обидвох випадках означали не що інше, як просторове (площинне) коло виміряних людською присутністю та відвіданих (означених перебуванням або уявних - віртуальність!) земель. Маємо декілька легенд про те, як освоювався цей простір, зокрема, давньогрецький міф про Аргонавтів, Гомерову "Одіссею" тощо. А щодо часу, то, напевно, всім відомий знаковий міф про Кроноса (Хроноса) - батька, який пожирає своїх власних дітей.

І освоєння простору, і сприйняття часу наштовхують нас на думку про те, що спілкування відбувається, перш за все, у просторово-часовому континуу-

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії

Кафедра соціології, політології та психології

UNIWERSYTET WARSZAWSKI
Widział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych

ФОНД «ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА-300»

***КОНЦЕПТИ РЕАЛЬНОСТІ У ФІЛОСОФІЇ,
ЛІТЕРАТУРІ Й НАУЦІ***

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-теоретичної конференції
(Суми, 24-25 лютого 2011 року)**

**Суми
Сумський державний університет
2011**

УДК 167+130.2:37.8.4.001
ББК 87.3(4/8)
К-64

Концепт реальності у філософії, літературі й науці: матеріали
К-64 Міжнародної науково-теоретичної конференції (Суми, 24-25 лютого
2011 року) / редкол.: проф. В.М. Вандишев, доц. А.Є. Лебідь. – Суми:
Сумський державний університет, 2011. – 116 с.

У збірнику матеріалів конференції широко представлено проблематику філософських рефлексій сфери гуманітарного дискурсу. Частина виступів присвячена особливостям інформаційного суспільства як нової парадигми комунікацій, гуманітарним аспектам розвитку техносфери, проблемі пізнання в класичній філософії, людським образам реальності, корпоративній культурі тощо. У доповідях і тезах також широко аналізується специфіка «лінгвістичного повороту» в сучасних гуманітарних дослідженнях.

У своїх наукових розвідках учасники конференції розглядають фундаментальні альтернативи культури, філософську ампліфікацію феномену авторства як типу культурного посередництва, відображення реальності в мовній картині світу українського та польського етносів, реальність та віртуальність просторово-часового континууму людського спілкування, глобальну модель віртуальної реальності, метафізику відчуження слова, особливості літературної творчості та лінгвофілософське підґрунтя художньої реальності.

УДК 167+130.2:37.8.4.001
ББК 87.3(4/8)

© Сумський державний університет 2011

Концепт реальності в філософії, літературі й науці

З М І С Т

Вандышев В.Н. Реализм и реальности современной эпохи.....	3
Сломский В.С. Проблема познания в классической философии.....	4
Борисенко А.А. Системность реальной природы.....	6
Зубелевич Ян. Культура в понимании Генриха Эльзенберга.....	8
Ковальчук В.Ю. Сучасна педагогічна освіта: реалії та шляхи модернізації.....	9
Біленко Т.І. Текст, герменевтика, реальність.....	11
Газнюк Л.М. Секвестирование экзистенциального опыта человека в современной культуре.....	12
Емельянова Н.Н. Виртуальность реального и реальность виртуального.....	14
Козловець М.А. Глобальна модель віртуальної реальності.....	16
Мозговий І.П. Общественная лексика в "тенетах" цензуры.....	18
Артюх В.О. Історіософія Миколи Костомарова і романтизм.....	20
Бейлін М.В. Техніко-технологічні процеси і соціальний прогрес.....	22
Вандышева-Ребро Н.В. «Сиддхартха» как человеческие образы реальности.....	24
Ведмедєв М.М. Реальність в контексті конструктивістського підходу.....	26
Городыская О.Н. Специфика самосознания человека средневековья: образ химеры.....	27
Довгань А.О. Онтологія реальності в декартовій концепції світобудови.....	29
Козинцева Т.О. Ірреальність реального.....	30
Крехно Т.І., Крахмаль В.О. Відображення реальності в мовній картині світу українського та польського етносів (на матеріалі концепту "птаха").....	31
Курбатов С.В. Виртуальная реальность: по направлению к "третьей природе" человека?.....	33
Лазарович Н.В. Концепція "метаморфуючого реалізму" Г. Сколімовськи у світлі техногенних перспектив.....	35
Лебедь А.Е. Парадоксальность истины.....	36
Ленська В.В., Т.Г. Шевченко як дзеркало соціальної реальності бугтя українського селянина.....	38
Миклашук І.М. Особливості становлення держави-нації в Україні.....	40
Осташук І.Б. Розуміння символів у працях Й. Рацінгера.....	42
Павлова Т.С. Реальність і дійсність у філософії Гегеля.....	43
Повторєва С.М. Реальне, гіперреальне та віртуальне в дискурсивному полі сучасної культури.....	45
Приймак О.Г. Про деякі морально-етичні та гуманістичні аспекти сучасної науки.....	47
Савельєв В.П. Особливості реалізму Леопольда фон Захер-Мазоха та його рецепція Ж. Дельзом.....	49
Семенова Ю.А. Конструювання себе в знаковій динаміці комунікативного простору.....	51
Синах А.О. Мистецтво та наука як складові частини творчої діяльності.....	53
Слюсар В.М. Мультиверсумність як принцип етнокультурної взаємодії у глобалізованому місті.....	55
Фесенко Г.Г. Культурно-історична реальність в філософії Л. Карсавіна.....	56
Цвіркун В.М. Реальність та віртуальність просторово-часового континууму людського спілкування.....	58